

S spominom v prihodnost

Metod Berlec, foto: RTV Slovenija

Znani britanski zgodovinar Eric Hobsbawm je obdobje 20. stoletja, ki je bilo verjetno najbolj razgibano v človeški zgodovini in je rodilo totalitarizme, kot so komunizem, fašizem in nacizem, ter preživelo dve svetovni vojni, imenoval Čas skrajnosti, kakor je poimenoval tudi eno svojih najboljših knjig. Njegov sonarodnjak, pisatelj in Nobelov nagrajenec William Golding je označil prejšnje stoletje »za najbolj nasilno stoletje v človeški zgodovini«. Podobno je razmišljal tudi njun sodržavljan filozof Isaiah Berlin: »Preživel sem večji del dvajsetega stoletja, in to, moram reči, ne da bi na lastni koži izkusil trpljenje. Pa vendar ga imam v spominu le kot najstrašnejše stoletje v zahodni zgodovini.« Še bolj neposreden je bil francoski agronom in ekolog René Dumont: »Vidim ga le kot stoletje pokolov in vojn.« No, in kljub temu je prejšnje stoletje tudi obdobje neverjetnega razvoja, napredka znanosti, tehnike in blaginje. Vse to velja tudi za Slovenijo, s tem da smo Slovenci konec prejšnjega stoletja dočakali še nastanek samostojne slovenske države.

V nedeljo so na gradu Rajhenburg v Brestanici, kjer je bilo najprej nacistično, nato pa komunistično taborišče, slavnostno zaznamovali vseevropski dan spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov, ki so se zgostili v prejšnjem stoletju. Študijski center za narodno spravo je z Muzejem novejšje zgodovine Slovenije, občino Krško in TV Slovenija organiziral predvajanje filma Maje Weiss Angela Vode, Skriti spomin. Med gosti ni bilo vidnih predstavnikov vladajoče elite, spominske slovesnosti pa so se med drugimi udeležili predsednik SDS Janez Janša, predsednica NSi Ljudmila Novak, prejšnji predsednik NSi in minister Andrej Bajuk, nekdanji minister Žiga Turk ter več poslank in poslancev državnega zbora.

Osrednji govornik je bil zgodovinar in predsednik programskega sveta RTV Slovenija Stane Granda, ki je dejal, da dan spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov Slovencev ne razdvaja. Sprejeti tako trditev bi pomenilo zanikanje temeljnih vre-

dnot demokracije. Tako kot se Italija sooča z neofašizmom ter Avstrija in Nemčija z neonacizmom, se po Grandi nekdanje komunistične države soočajo z neokomunizmom, vsi pa so posledica trdoživosti totalitarizmov ter nekaterih napak tranzicije in demokracije. Vir njihove moči ni v prepričljivosti konkretnih totalitarnih ideologij in praks, ampak v socialnih razmerah. Države v tranziciji iz totalitarizmov v demokracijo pa podcenjujejo socialne probleme, ki so najboljše gojišče totalitarističnih nazorov. Po njegovo je praznik v svojem bistvu dan vere in upanja v boljše življenje, praznik svetosti življenja, nedotakljivosti pravic človeka in državljana ter manifestacija za demokracijo. »Problem današnje slovenske družbe ni toliko v tem, da tega izjemnega datuma parlamentarna večina ni sposobna artikulirati, temveč v tem, da so v Sloveniji še vedno prisotni miselni vzorci, ki jih je večina Evrope že zdavnaj poslala na smetišče zgodovine,« je ocenil Granda. Kot je dejal, se domnevni ali dejanski politični nasprotniki ne obravnavajo kot politični tekmeci, ampak kot sovražniki. Po njegovo je normalno, da se z nekom ne strinjaš, da pa mu ob tem vzameš temeljne attribute človeka in svetost življenja ter ga obravnavaš na način, ki dopušča le še njegovo popolno moralno diskvalifikacijo, ki ji lahko sledi le še eksistenčna ali celo fizična likvidacija, pa je zaskrbljivo. »Uradna vlada se od takih nazorov in dejanj ne distancira. Opozarjanje na razmere, v katerih živimo, ni histerija, ampak opozarjanje na realnost, v kateri živimo,« je dejal. Čeprav mnogi tega spominskega dneva ne morejo sprejeti, velja pri njem vztrajati zaradi prihodnosti otrok, ki bodo le v demokratični družbi uresničevali cilje slovenske osamosvojitve, je svoj govor sklenil Granda.

Ob tem se velja spomniti misli še enega britanskega zgodovinarja Tonyja Judta, ki v svoji knjigi Povojna Evropa pravi, da so Nemci, šele ko so spoznali in predelali strahotnost svoje nacistične preteklosti, lahko začeli živeti z njo, to je, da so jo pustili za seboj. **D**

Barbarska zgodovina, na kateri je bila zgrajena povojna Evropska unija, je opomin za prihodnost, hkrati pa temelj, na katerem je treba graditi. Tega bi se morali zavedati tudi pri nas.